

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

De Impedimento Impotentiae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

4. Sola perpetua & antecedens dirimit Matrimonium.
6. Si superveniat, quid liceat conjugibus.
7. Si constet de perpetua antecedente, quid agendum.
8. Quomodo probari certò possit.
9. 10. Si verò dubium sit, an detur, quid agendum. Ubi de triennio ad probandum concessio conjugibus.
11. Quid agendum, si per errorem dissolvatur Matrimonium propter existimatam impotentiam.

Ultimum in hoc Titulo traditur impedimentum dirimens Matrimonii, quod communiter appellari solet *Impotentia*, scilicet ad coeundum, seu ad copulam carnalem perfectam, & aptam ex se ad generationem prolis, quam explicavimus ad Titulum XIII. de eo, qui duxit, quam polluit. n. 2. hic non repetitur, imò totum Titulum præsentem omisimus, eo quod tractari nequeat sine quibusdam verbis parum verecundis, ex quibus infirmi, vel incauti, vel vitiose curiosi, scandalum & occasionem peccati vel metuere vel sumere possunt, nisi necessitas aliud suaderet, ne nimirum ob ignorantiam hujus materiæ Judices Ecclesiastici in utroque foro, tam interno quam externo, in varios prolabantur errores, & Matrimonia invalida pro validis, aut vicilim valida pro invalidis declarent cum gravi animarum periculo. Legenda igitur hæc sunt cautè, & non nisi necessitate postulante, intentione pura, & præviâ ad Deum oratione. Porro *impotentia coeundi* differt ab *impotentia generandi*; nam prior est inhabilitas ad commixtionem maris & feminae, per quam efficiantur una caro, seu: est inhabilitas ad copulam carnalem perfectam, unde unde orta: posterior (alio nomine *sterilitas*) est inhabilitas ad actualem generationem prolis etiam præsuppositâ copulâ carnali perfectâ, seu commixtione maris & feminae, prout contingit in senibus, & in sterilibus, sive ex natura sive ex accidenti steriles sint. Hæc posterior impotentia generandi, modò adit potentia coeundi, non est impedimentum Matrimonii, ut habet communis sensus DD. praxis Ecclesiæ, exempla S. Scripturæ, ubi Luc. 2. Matrimonium S. Elisabethæ, quæ erit sterilis naturaliter, cum S. Zacharia habetur pro valido. Neque generatio prolis est Matrimonii finis adæquatus; cum ejus finis, saltem secundarius, etiam sit remedium concupiscentiæ. Adde, quod ad essentiam Matrimonii non spectet intendere generationem prolis. Cæterum per *Frigidos* in Rubrica positos intelliguntur masculi, qui ob defectum caloris nativi vas femineum penetrare nequeunt. Per *Maleficiatos* autem, qui ex maleficio vel malitia hominis redduntur inhabiles ad copulam, sive mas, sive femina, sive uterque: potest autem per malitiam aut artem hominis adhiberi medium, vel medicamentum naturale, quo conjuges red-

duntur impotentes, vel præternaturale cum pacto tacito aut expresso cum dæmone, ut si perversi homines in limine vel aliâ parte domûs defodiunt certos capillos; ligaturas, nodos &c. quo pacto manent tamdiu impotentes conjuges, quamdiu tale signum manet defossum: licet etiam horum maleficiorum vis per remedia spiritalia, v. g. per orationes, Sacrificia, exorcismos &c. quandoque tollatur. His præmissis

De Impedimento Impotentia.

Sciendum 1. Impotentiam, quatenus constituit impedimentum dirimens, definiti à Sanch. l. 7. de Matr. d. 92. n. 1. sic: est *vitium naturale, vel accidentale, impediens coitum*. h. e. perfectam copulam carnalem maris & feminae. Unde impotentia 1. dividitur in naturalem & accidentalem: *Naturalis* dicitur, quæ ortum habet ex defectu ipsius naturæ, & quasi congenita est homini, ut si quis careat membris, ad copulam necessariis, vel habeat improporcionata &c. aut si femina à viro nullatenus penetrari possit, aut ita sit disposita, ut semen viri recipere (si retinere nequeat, non censetur impotens) nunquam possit; vel si vir sit frigidus, uti jam descripsimus. *Accidentalis*, quæ provenit ex accidenti, v. g. ex castratione, qua quis utroque testiculo est mutilatus (tunc enim verum semen non amplius habet) ex maleficio dæmonis, arte hominis (unde & *Artificialis* impotentia vocatur) morbo gravi & diuturno, nimia sanguinis evacuatione &c. Tam naturalis, quam accidentalis, potest esse vel *Absoluta* h. e. respectu omnium virorum, aut feminarum, vel *Respectiva*, quæ solum respectu unius aut plurium personarum datur, non respectu omnium: sic arctitudo feminae solum respectu unius viri esse potest, non verò respectu alterius: sic ex maleficio nonnunquam redditur vir impotens ad coeundum cum una, non verò cum alia.

Sc. 2. Impotentiam ulteriùs dividi in perpetuam & temporalem. *Perpetua* censetur, quæ per artem vel media naturalia, vel per spiritalia, puta per Orationes, Benedictiones, Ecclesiæ Exorcismos &c. licet tolli non potest, vel sine miraculo, aut absque mortis periculo. *Temporalis*, quæ arte vel medio naturali, vel spiritali, citra miraculum, & sine mortis periculo auferibilis est. *Sine mortis periculo*, inquam; utrum verò pro impotentia perpetua haberi debeat, quæ quidem sine gravi periculo mortis, non verò sine periculo gravis morbi potest auferri, disputant DD. in utramque partem probabiliter: mihi videtur cum Sanch. & P. Wiestner h. r. n. 7. non habenda pro perpetua; quia c. 6. h. r. §. per hæc autem. periculum corporale, cuius prius meminerat, postea sic explicat: *ut ex ea mortis periculum timeatur*. A fortiori, si per gravem duntaxat cruciatum absque periculo etiam gravis morbi auferri posset im-

potentia, non foret perpetua, & conjunx post semel contractum Matrimonium, exigente altera parte (saltem si defectus sit ex parte uxoris, à qua petitur, & non ex parte viri petentis) teneretur cum sustinere; quamvis sustinere non teneatur, si probabile periculum mortis, v. g. foemina ex incisione immineret: uti & si Medicis dubium foret, an periculum mortis sequatur ex medicamento ad removendam impotentiam adhibito. Gutierrez & alii apud P. Schmalzgrueber *h. n. 44.* si enim in scissura probabile periculum sit mortis, & sic auferibilis impotentia, planè pro perpetua meritò censetur, quæ irritat Matrimonium, uti dicemus: unde ergo obligatio sustinendi? Adde, quòd nemo censetur se obligare per contractum Matrimoniale ad subeundum tam grave periculum. Quomodo maleficium diabolicum sit tollendum per destructionem, vel remotionem signi magici, vel per petitionem, ut Magus tollat maleficium, tradit cum Sanch. *d. 96. l. 7.* P. Schmalzgrueber à *n. 21.* & P. Wiestner *eod. tit. à n. 19.* Porro quævis impotentia tam naturalis quam accidentalis, tam perpetua quam temporalis, potest esse vel *Antecedens*, quæ jam datur ante matrimoniale contractum, vel *Superveniens*, quæ illum subsequitur, & primum postea oritur. In dubio præsumitur antecedens, si naturalis: superveniens, si accidentalis sit, nisi hoc statim sit notatum. Wiestner *n. 30.*

4. Dico 1. Impotentia perpetua (sive sit absoluta, sive respectiva, sive naturalis, sive accidentalis) dirimit, tam Jure naturali, & divino, quam positivo, Matrimonium contrahendum, non verò contractum. Text. & DD. in *c. 1. seqq. & c. 6. h. t.* Ratio est, quia ad essentiam Matrimonii spectat tradere jus (saltem remotum) ad usum corporis, & copulam conjugalem, juxta communem omnium sensum, fundato in illo *Gen. 2. erunt duo in carne una*: sed tale jus tradi non potest, ubi, & inter quas personas datur impotentia perpetua, unde unde orta, & antecedens matrimoniale contractum: ergo. Dixi 1. *Impotentia*, scilicet ad copulam perfectam; nam impotentia præcise ad generationem actualem, seu sterilitas, unde unde ortum habeat, non dirimit Matrimonium, per *c. 2. h. t.* modò adsit potentia coeundi.

2. *Perpetua*, non verò temporalis: quare, si absque miraculo, absque peccato, & absque periculo mortis, tolli possit, non dirimit Matrimonium contrahendum, non verò contractum, adeoque impotentia *antecedens*, non verò *superveniens*, reddit inhabiles ad Matrimonium; quia Matrimonium, semel valide contractum, est indissolubile: de Matrimonio consummato certum est apud omnes; de Rato tantum apud plerosque, ex *can. 18. 25. caus. 32. q. 7.* cum neque ratum dissolvi possit quoad vinculum, nisi Professione Religiosa, aut, ut habet communior, dispensatione Pontificis. Unde inferitur, validum esse

Matrimonium 1. spadonis, & evnuchi (scilicet castrati, uno tantum testiculo carentis: si utroque careret, nullum foret Matrimonium juxta decisionem Sixti V. & quia verum semen non habet, 2. Hermaphroditum secundum sexum, qui prævalet, contrahentis, imò probabilius etiam secundum sexum debiliorem, modò Medicorum judicio potens sit ad copulam perfectam in illo sexu: si uterque sexus videatur æqualis, & neuter prævalere, ipse verò quoad utrumque sexum sit potens ad copulam (quod rarissime continget) in ipsius arbitrio est eligere, an ut vir, vel ut foemina contrahere velit; cum revera sit vir & foemina; electione tamen semel facta variare amplius non potest. *Hermaphroditus* dicitur, qui repræsentat utrumque sexum, masculinum & foemininum, de quo Paulus Zacch. *l. 7. tit. 1. q. 8.* 3. Senis, aut vetulæ in quacunque ætate, modò ille, saltem arte Medica adjutus, semen, vel saltem partem feminis (ut ut sterilis) in vas foeminae penetratum emittere, illa verò semen virile, saltem illius partem, recipere valeat, licet fortè non retinere. Quare Lex Julia & Papia viris post 60. foeminis post 50. annum prohibentes Matrimonium, eò quòd in tali ætate præsumantur non amplius generare, in foro Canonico nihil valent, imò hodie nec in foro Civili propter *l. 27. C. de Nupr.* Adde, quòd sæpius etiam generent prolem personæ dictam ætatem notabiliter egressæ.

4. Constituti in articulo mortis, modò potentia coeundi per morbum non sit penitus destructa, sed tantum impedita, licet moraliter perpetuò. Sic sentite de his (uti de senibus) nos jubet praxis Ecclesiæ, permittentis, ut concubinarius in articulo mortis ducat concubinam, sive ut leguntur proles jam susceptæ sive ut periculum consensûs in voluptatem carnalem illicitam evitetur.

5. Ignorantis, vel dubitantis, an sit potens ad coeundum, modò revera sit potens, & perpetuò saltem impotentia non labore. Licet tamen non contrahit, qui de sua potentia practicè dubitat, nec deponit prius dubium, antequam contrahat. A fortiori peccabit, qui per errorem putat se esse impotentem, & tamen contrahit Matrimonium.

Oppones 1. Matrimonium inter perpetuò impotentes parit aliquam obligationem: ergo valet. *Ans.* prob. tum ex *c. 4. & 5. h. t.* ubi tales impotentes cohabitare jubentur tanquam fratres & sorores: ergo obligantur ad vitam socialem & cohabitationem, mutuaque obsequia: tum ex *can. 2. caus. 33. q. 1.* ubi inter tales dicitur dari *retinaculum conjugale*: ergo verum Matrimonium; cum ibidem jubeantur manere inempti, si *retinaculum conjugale* voluerint rescindere. 2. Ad valorem & essentiam Matrimonii magis requiritur conjunctio animarum, quam corporum per copulam carnalem: sed conjunctio animarum stare potest cum impotentia ad copulam: ergo. 3. Juxta nos subsistit Matrimonium.

Matrimonium inter moraliter impotentes ad commercium carnale, si nempe contrahatur cum pacto de servanda perpetua castitate: ergo etiam subsistit inter physice impotentes. 4. In c. 3. h. r. Alexander III. cuidam viro dedit potestatem ducendi aliam uxorem, cujus prior uxor ante consummationem Matrimonii incidit in impotentiam perpetuam. Simile quid habetur in can. 18. superius cit. ergo impotentia superveniens dirimit Matrimonium saltem ratum. 5. Potentia ad copulam est de substantia Matrimonii: ergo, si impotentia ad copulam superveniat Matrimonio jam contracto, illud perit & dissolvitur.

R. Quamvis Pontio cum aliis videatur, Matrimonium saltem scienter cum impotentia contractum, verum esse Matrimonium: plerique tamen alii, &, ut dicit P. Schmier, omnes, qui consequentiam doctrinae amant, cum Sanch, id negant propter claros textus in c. 4. & 6. cit. & quia traditio corporum cum obligatione reddendi, & facultate exigendi debitum conjugale, saltem radicali, est de essentia Matrimonii, ut abhi docuimus. Ad 1. N. Ans. Si enim ignoranter cum impotentia contraxerunt, clare videtur negari obligationem cohabitandi c. 5. cit. licet ea permittatur dicto modo. Si vero scienter, si ve unus, si ve uterque, probabilius neque tunc tenentur cohabitare ut fratres & sorores, ut docent multi cum Sanch, contra Abb. Pirh. & Reiffenstuel; quia contrahentium mens non videtur fuisse se obligare ad talem cohabitationem, sed ad vere matrimoniale; quae tamen est impossibilis: quamvis in utroque casu possint, si velint, ita cohabitare, modo absit periculum incontinentiae, tactuum, & delectationum Venerearum; quia Jus c. 4. & 5. cit. eam indulget. Dein licet essent obligati ad cohabitandum dicto modo, non tamen sequeretur Matrimonium valere; quia unum effectum potest Jus concedere actui invalido, quin tribuat effectum principalem, & valorem actui. In tan. cit. per retinaculum conjugale non verum, sed putativum intelligitur vinculum, eo quod in potestate contrahentium esse dicatur illud rescindere vel non: verum autem vinculum Matrimonii dissolvere non est in potestate hominis, vel contrahentium. Ad 2. N. Ma. quae si vera esset, Matrimonium posset consistere inter patrem & filiam: conjunctio animorum non alia est de essentia Matrimonii, quam quae consistit in mutuo consensu, dum contrahitur. Ad 3. N. Conf. qui enim physice sunt impotentes ad actum conjugalem, neque jus remotum & radicale in corpus ad actus conjugales dare possunt, neque dominium in corpus, licet istud separabile sit ab usu. Ad 4. ibi vel est casus de impotentia antecedente, vel Alexander III. dispensavit in Matrimonio rato propter superveniens impedimentum; quod juxta nos potest Pontifex. Idem respondetur ad can. 18. Ad 5. Potentia ad copulam est qui-

dem de substantia Matrimonii in fieri, seu adesse debet, quando illud contrahitur, non vero in facto esse, & quando jam fuit semel valide contractum; alias etiam Matrimonium consummatum deberet dissolvi per impotentiam supervenientem: quod est erroneum in fide.

Quaeres, quid liceat conjugibus, si Matrimonio jam valide contracto superveniat impotentia? R. si est impotentia ad generandum praecise, v. g. si vir orberetur utroque teste, licita ipsis est copula, & omnia alia aliis conjugibus concessa; quia obtinetur saltem finis secundarius Matrimonii, nempe remedium concupiscentiae. R. 2. Si est impotentia coeundi, & quidem certa, licita sunt ipsis oscula, tactus non impudici, amplexus &c. si exerceantur in maritalis amoris signum; quia habent jus in corpora: quamvis copula sit impossibilis, & ab illius attentatione abstinere teneantur. Sanch, Laym. Gobat, Filliuc, Sporer, Pirhing, Krimmer, modo absit periculum pollutionis, ut notant DD. imò, licet adsit periculum pollutionis, modo absit periculum consensu in illam, ut observat Reiffenstuel h. r. n. 65. quia generaliter nemo tenetur abstinere ab actu aliis sibi licito, etsi praevideat securam ex ea pollutionem; modo absit periculum consensu in illam. Sanch. l. 9. d. 45. n. 4. cum communi. R. 3. Si est dubia, licitus quoque ipsis est nusus ad copulam, & quidem per triennium (uti de impotentia antecedente dubia dicemus postea n. 9. 10.) si tamen est probabilis spes, eam posse perfici, licet praeter intentionem pollutio, & totius feminis effusio extra vas contingat. Ita cit. Authores arg. c. 5. h. r.

Dico 2. Si impotentia perpetua & antecedens conjugibus putativis est certa, non tamen publice notoria, possunt quidem, si velint, & absit periculum incontinentiae, tactuum &c. (quod raro abest, maxime si in eodem lecto cubare vellent; quod non est permittendum) cohabitare instar fratris & sororis, absque omni tactu, osculo &c. quia revera sunt personae solutae; non tamen tenentur, sed 2. Possunt vel ambo, vel alteruter reclamare, & separationem petere. 3. Quocumque tempore voluerint. 4. Non tamen propria auctoritate separationem instituere, sed opus est auctoritate Judicis Ecclesiastici. 5. Et praevia probatione legitima in foro externo. 6. Facta autem tali probatione, & declaratione nullitatis à Judice Ecclesiastico, licet utrique ad aliud Matrimonium transire, si potentia tantum fuit respectiva, si autem absoluta, illi, qui non est impotens. Ita communis. Pars 1. est certa ex c. 5. cit. Pars 2. patet ex eodem c. 5. & ex eo, quia tale Matrimonium est nullum, adeoque nullam parit obligationem; neque intendunt contrahentes se obligare ad cohabitandum, nisi ut conjuges. Limitant tamen DD. cum Sanch, l. 7. d. 114. n. 3. 4. & dicunt, quod non audiat reclamans,

mans, qui impotentia propria conficius contraxit, nisi periculum incontinentia subesset ex consortio; item si vir propriam frigiditatem allegans velit transire ad alias nuptias: aliud foret, si allegaret impotentiam foeminae, aut maleficium, quod ordinarie est quidem in viro, at inducens tantum respectivam impotentiam, seu respectu foeminae, quacum contrahit. Pars 3. sumitur ex c. 6. & fin. h. t. quia vero his c. videtur esse contrarium c. 1. eod. ubi foemina post annum & dimidium impotentiam viri allegans non amplius auditur, eo quod citius scire potuisset praesentiam impotentiam; ideo ad evitandam antilogiam videtur dicendum, assertionem procedere de casu, quo uterque conjunx fatetur impotentiam: si vero unus asserat impotentiam, alter neget, tunc non auditur illam allegans, nisi alleget post lapsum triennii ad experientiam impotentiae a jure concessi, vel nisi ante lapsum triennii allegans asserat indicia impotentiae certa, aut valde verisimilia, & non praecise dubia: imo, licet dubia tantum asserret, si tamen statim, v. g. post unum vel alterum mensem ab attentata copula proclamaret, audiri deberet, per c. 1. cit. P. Schmalzgrueber h. n. 74. cum Sanch. Gutierrez, Barb. Palao &c. Pars 4. colligitur ex c. 3. de divor. quia, si propria auctoritate possent recedere, facile oriretur scandalum, cum publice habeantur pro veris conjugibus; & simul periculum animarum, cum facile posset contingere, ut unus, vel uterque, mutua cohabitationis pertasi, praetenderet impotentiam, quae vel non datur, vel certa non est, & prius Matrimonium dissolverent, novumque contraherent, atque sic in perpetuis adulteriis viverent. Pars 5. fundatur in c. 1. cit. & in adducta ratione; quia alias possent colludere conjuges, & licentiam novi Matrimonii contrahendi obtinere etiam absente impotentia, si hac legitime probari non deberet, & concludenter. Adde, quod pro Matrimonio semel contracto stet praesumptio iuris, & simul possessio, ac insuper causa Matrimonii sit favorabilis: adeoque requiritur probatio impotentiae, propter quam dissolvi debet, plena & concludens. Pars 6. per se clara est, cum cesset impedimentum Matrimonii, Concordat communis DD. & can. 4. caus. 33. q. 1. ubi habetur, quod, si postmodumabilitas concumbendi eveniat illis, qui prius laborabant impotentia respectiva, non reconciliari, aut restitui debeant prioribus conjugibus.

2. Quares, quomodo probari possit ac debeat impotentia, propter quam dissolvatur, vel potius declaretur nullum a Judice Ecclesiastico, Matrimonium semel contractum? R. 1. Sola assertio impotentiae facta ab alterutro, vel etiam utroque, licet jurato, non sufficit, propter periculum collusionis & fraudis, uti dictum, ne pendeat dissolutio Matrimonii a solis conjugibus. R. 2. Si veritas aliunde sufficienter haberi nequeat, Ju-

dex Ecclesiasticus curare debet, ut adhibeatur inspectio corporum, quae quidem in-viris facienda est per Medicos & Chirurges, saltem duos, fide dignos, in arte expertos: in foeminis vero per obstetrices, vel alias honestas matronas, saltem duas, fide dignas, in arte vel opere nuptiali expertas; ordinarie non per viros propter indecentiam, nisi quaestio sit de altiore qualitate, foeminarum peritiam superante, v. g. an arctitudo foeminae per incisionem absque periculo mortis tolli possit, & illa ad copulam apta reddi, text. & DD. in c. 6. & fin. h. t. c. 4. c. penult. de Probat. Neque his viris aut foeminis creditur, nisi sub juramento deponant, quod sentiunt de potentia vel impotentia, per c. nuper. 51. de testib. & nisi a Judice electi, ac non suspecti sint fidei, ut communiter advertunt DD. R. 3. Si per inspectionem deprehendantur indicia certa impotentiae, Matrimonium statim est declarandum nullum, licet conjuges inspecti non prius jurent, quod se invicem nunquam carnaliter cognoverint, ut habet communis cum Abb. & Sanch. Sed sufficit juramentum, quod Medicis, & obstetricibus est delatum; cum jam habeatur inde plena probatio, R. 4. Si per inspectionem vel aliam probationem deprehendantur signa impotentiae non physice, sed tantum quasi moraliter certa, vel ut alii loquuntur, valde verisimilia seu verosimiliter evidentia, ita ut pro potentia non militet probabilis ratio, tunc juramentum, quod est scientia, deferendum est conjugibus, quo asserant, se copulam habere non posse, item septimae manus consanguineorum, seu septem consanguineis (& in horum defectu tot vicinis bonae famae) quod est juramentum credulitatis, quo affirmant, se omnino credere, quod conjuges verum jurent, & tunc Matrimonium iterum statim est pronuntiandum nullum. c. 5. h. t. Sanch. l. 7. d. 107. n. 4. & alii. Quamvis vero Tambur. Perez, & Krimer hanc juramenta putent esse frustanea, communis tamen auctoritas illa requirit merito tanquam adminicula, cum in re tam ardua omnino moralis certitudo procuranda sit. P. Reiffenstuel n. 43. & 46. cum Sanch. Innoc. & Alex. de Nevo requirit septem consanguineos ex qualibet parte, adeoque quatuordecim: quamvis n. 47. nolet, sufficere pauciores, etiam duos consanguineos (vel vicinos) si tot commodè haberi non possint. Si testamenta discordent, procedendum est, sicut ut quando sunt dubia. De quibus

Dico 3. Si impotentia perpetua & antecedens post inspectionem corporum, vel alias probationes adhibitas, est dubia, eo quod indicia solum dubia sint deprehensa, tunc licet ambo conjuges faterentur impotentiam, Matrimonium non statim est dissolvendum, sed ad explorandam impotentiam ipsis injungendum triennium integrum. 2. Quod incipit a prima copula attentata. 3. Intra quod morali ac humana dili-

diligentia conari debent perficere copulam, toties nimirum, quoties honesti conjuges ejusdem conditionis, ætatis, qualitatis uti solent Matrimonio, v. g. intra hebdomadam aliquoties. 4. Elapsio autem trienniū si necdum habeatur certitudo de impotentia perpetua, tunc, si unus tantum conjugum illam fateatur, inspectio corporum, si necdum sit facta, adhibenda est; si verò uterque fateatur, deferendum est juramentum conjugibus, & septimæ manui, uti n. *preced.* explicavimus. 5. Et tunc, si ambo juraverunt, se per triennium operam dedisse copulæ, consummare tamen nunquam potuisse, & septima manus propinquorum, quod id credant, Matrimonium est annullandum.

6. Si verò una pars, (sive vir sive femina) neget, intra hoc triennium à se habitam esse copulam, altera autem juratò affirmer, nec certa impotentiz signa appareant, sed ambigua, credendum affirmanti, & pronuntiandum pro valore Matrimonii: neque in hoc casu necessarij sunt 14. sed tantum septem consanguinei, seu unius tantum partis septima manus. Pars 1. sumitur ex c. 5. & fin. h. r. nec sufficit sola confessio conjugum de impedimento ad dissolvendum Matrimonium, per c. 5. de eo, qui cognovit. 2. Ex

ead. c. 5. h. r. ubi dicitur computari à tempore celebrati conjugii; quia præsumitur, statim post illud celebratum attentari solere copulam. Alii putant, computandum esse à decreto vel sententia Judicis: sed hoc procedit fortè in Curia Romana de praxi. 3. Confor-

nis est communi doctrinæ. Quomodo triennium debeat esse continuum, dubitant: sed rectè dicitur, quod moraliter, ita ut non censeatur interruptum, si negotii vel alia de causa per aliquot dies vel hebdomades, imò per unum vel alterum mensem, non cohabitent, vel ob infirmitatem abstineant ab attentatione copulæ: si diutius abstinerent in uno continuo, illud tempus foret supplendum. Partis 4. membrum 1. docet P. Kugler de Matrim. n. 3454. ut per justum judicium probetur impotentia: membrum 2. patet ex c. 5. & fin. cit. uti & Pars 5. Neque audiendi sunt, qui putant, juramentum illud non requiri, quando ex inspectione Matronarum mulier deprehenditur esse adhuc virgo; quia per artes & fraudes mulierum potuit apparere virgo, atque insipientes potuerunt decipi, & sæpe manus fallitur & oculus obstrictum c. penult. de probat. Adde, quod per collusionem potuerint abstinere ab attentatione copulæ. Pars 6. desumitur ex c. 65. de R. J. in 6. quod in pari causa potior sit conditio possidentis. Vid. P. Reiffenstuel n. 48. seqq. h. t.

10 Porro notandum 1. triennium à Jure concessum ad probandam potentiam extendi in iis, qui immediate post adeptam pubertatem legalem contraxerunt Matrimonium, nempe femina 12. vel mas 14. annos primum egressus, his enim indulgetur probatio adhuc triennalis post adeptam plen-

Lib. IV. R. P. Viti Pichler.

nam pubertatem, quæ in fœminis anno 14. in maribus anno 18. ætatis censetur esse completa, Sanch. l. 7. d. 110. n. 10. cum benigniori & rationi magis congrua opinione; quia dubium est, an non prius impotentia coeundi ex defectu ætatis, & virium imbecillitate proveniret. Pariter tempus trienniū longius indulgeri posse censet Engel h. r. n. 6. quando impotentia ortum habet ex maleficio: propter quod præcipue triennium concedi putat Matrius; cum impotentia naturalis citò deprehendi soleat à Medicis. Econtra brevius triennio tempus, à Judice determinandum, in senibus concedendum esse notat P. Kugler n. 1454. quia cursu temporis eorum impotentia magis debilitatur, quam roboratur. Notandum 2. triennium ad probandam potentiam etiam in foro interno licitum & permissum esse, si ea sit dubia in iis casibus, in quibus, si res ad forum externum deferretur, Judex illud concedere potest & debet.

Dico 4. Casu quo Matrimonium ob impotentiam, legitime probatam in Judicio, Matrimonium est dissolutum, postea verò apparet, conjuges fuisse potentes, eò quod fortè fornicentur, vel in alio Matrimonio, quod contraxerunt, prolem generent, vel id aliunde probetur legitime, regulariter restaurandum iterum est, dissolutò, siquod postea initum est, subsequenti Matrimonio. Communis & certa ex c. 5. & 6. h. r. eò quod prius Matrimonium fuerit validum, auctoritate Judicis, præsertim ex errore procedentis (minus auctoritate privata) non solubile. Neque sententia contra Matrimonium lata transit in rem judicatam. c. 7. de sent. & re jud. proin semper deprehenso errore retractanda. Dixi, regulariter; nam restaurandum non est 1. si impotentia sublata sit per miraculum, aut peccatum; quia tunc fuit perpetua, quæ obstat valori Matrimonii. 2. Si fuit respectiva, v. g. ob arctitudinem fœminæ respectu prioris viri non curabilem, non verò respectu aliorum, aut ob maleficio; nam orta ex maleficio ordinariè solet esse tantum respectiva: impotentia autem respectiva perpetua obstat Matrimonii valori. 3. Si pars separata Religionem professæ sit; hæc enim dirimit Matrimonium præcisè ratum, & nondum consummatum.

TITULUS XVI.

De Matrimonio contracto contra Interdictum Ecclesiæ.

SUMMARIUM.

1. 2. 3. Interdictum seu Veritum Ecclesiæ, & Tempus feriatum, vel sacratum, quid.
4. 5. Non Matrimonium, sed Nuptiæ prohibentur tempore sacrato.
6. Quis interdicere possit Matrimonium certis personis.

S

7. 8. Pon-